

Figures Lleidatanes

Joan B. Xuriguera

No ens vénen altres paraules de bon començament, en intentar glossar la figura d'aquest excel·lent escriptor, que les que encapçala ell mateix en el seu sonet dedicat a Lleida:

“Verger florit, llar dolça, gresol de cants de
[gesta,
gran i fecunda terra, fidel i ampla ciutat.”

I és que parlar d'en Joan B. Xuriguera, escriure referències d'ell com a escriptor o com a persona, com a literat o com a actuació humana, vol dir sempre respirar els aires de Lleida. És una conjunció espiritual que l'envolta, el pren i el guia, li dona coratge i li mou els ressorts de la inspiració.

Ens serà difícil de fer-ne un estudi classificatori a la manera clàssica: la vida, l'obra, la crítica i el seu procés. En voler parlar de la seva vida se'n acut de seguida les imatges del carrer de Cavallers de la ciutat, la Banqueta o els Camps Elisis del nostre temps, o bé l'horta amb els seus rierols.

En Joan B. Xuriguera nasqué a Menàrguens, vila propera a la ciutat, però de petit, justament als cinc anys, es traslladà a Lleida amb els seus pares i germans. I és ací, fins als vint-i-tres, que ell es féu.

La joventut

Estudis, Liceu Escolar, Institut i ampliacions culturals. El veïem a la Biblioteca de Joventut Republicana manejant llibres, catalogant fitxes, prenent anotacions seriosament i imposant-se de la literatura del país i de la forana. Recordem les seves intervencions juvenils a la premsa i als setmanaris locals.

La revista “Lleida” i el diari “El País” el tenen com un redactor i un col·laborador destacat. Els seus reportatges d'actualitat, alguns dels quals promogueren força polèmiques, donen a comprendre un jove d'amples visions i d'una formació humanística i social de categoria. I es mou entre les inquietuds de la ciutat (el seu germà

Ramon comença a tenir autoritat) i, molt jove encara, llança les seves produccions literàries. Xuriguera viu l'ambient de Lleida. Res no se li escapa. Observador, estudiós, senzill, copsa l'hàbit ciutadà. La literatura, la política, els esports, l'excursionisme i l'estudi són la seva raó de jove. I sent i estima la ciutat i el país. Es frega amb els seus homes i amb les seves coses.

Molt aviat hom l'assenyala. “És en Xuriguera —és dit—, el qui ahir signava l'article sobre els carrers de la ciutat”, o bé “és el noi que donà una conferència al Club de Joventut”, o bé “és el qui publicà un sonet del riu Sicoris”.

Enamorat de l'humanisme aprofunditza en la història i en l'art. Arriba a dominar el francès, i a tenir coneixements de l'anglès, com així mateix del llatí i del grec. Després, empès per una major ambició humana, es traslladà a Barcelona en començar el 1932. Ací té més marge i més mitjans a l'abast.

L'escriptor

Tot de seguida, l'any 1934, publica la seva primera novel·la *Desembre*. A continuació escriu *Hilde*, l'any 1935, que té un èxit molt notable. És l'avançada d'una manera de viure. És el procés d'uns estats psicològics entre els joves.

L'any següent comença ja a sortir la qualitat remarcable de tot el viure d'en Xuriguera, volem dir del treball. Estrena l'obra teatral *La Pau regna al camp*, peça d'una intenció social i d'un pregon dramatisme. I la nostra guerra el colpeja. Quan millors perspectives de formació i d'ambientació tenia es veié precisat a exiliar-se. S'estableix a França, a Montauban.

No és ell un home que es deixi dominar per laments inútils. Entra de seguida en contacte amb els medis culturals del país acollidor, i aviat es mou entre els intel·lectuals de la població i de Tolosa. Però en Xuriguera, com tot exiliat, porta l'esperit ple de records, d'il·lusions no viscudes,

de propòsits marçits, i es llança aleshores a la millor aventura de la seva vida.

Nits en blanc davant de les quartilles, hores cremades en silenci, i la seva ploma que llisca incansable damunt el nítid paper. I li surt Lleida, "la llar dolça" com un llum resplendent amb la seva història i les seves gestes, i en fa un poema èpic d'unes dimensions i d'uns esclats únics a la Catalunya moderna: "Jo canto dos herois a l'ombra de la història". *Indibil i Mandouï*, el Poema dels ilergetes i dels seus herois:

"Ilerda és un exemple de llar feliç i unida
que es gronxa com palmera en un jardí de pau."
Poema de dos mil sis-cents alexandrins relatant la tragèdia dels dos germans famosos:

"I, dret com bloc de pedra, com rei donant
[l'exemple
matant soldats de Roma, rebé un nou dard al
[cor."

Xuriguera ha desenterrat dades de la història i n'ha fet versos cisellats. I com si s'hagués exaltat massa pren, després, una pausa lírica i fa una tria de la seva producció. Poemes diversos d'amor, d'angoixa, d'inquietuds, de la terra, dels homes i de l'amistat. Coses a l'abast de cada dia. Ho guarda tot. "Quan tornaré a Lleida ho editaré." De retorn, instal·lat de nou a Barcelona, publica dos llibres de poemes: *El cor vermell* i *Les ales del vent* l'any 1962. Arquitectura diversa, de

fons i de forma. Juga amb la paraula i amb el ritme. Que bon poeta és en Xuriguera!

No podem silenciar *Margarit*, al meu concepte el millor relat de l'exceclent escriptor:

"La solitud semblava portar amb ella la fantasia d'una onada gegantina, els límits de la qual es perdien al lluny."

Les terres altes de Lleida immerses en un drama punyent d'odi i de furor.

I torna a la poesia. *Idilis: Balada d'amor*, poemes que flueixen dolçament de la seva ploma creadora:

"Avui t'he pogut mirar
i els meus ulls s'enlluernaven."

Però això és solament una mostra. Ell tema encara tota una història de Lleida per a explicar, la seva Lleida dels temps actuals, amb els seus ambients, el seu viure, el treball i els costums; el sol, la boira i el fred; i la sequedat dels esperits. I escriu, escriu. Una novel·la llarga, cíclica, de la qual han aparegut fins ara tres volums: *La Vida d'en Joan Ventura: El pare, La vida nova i El temps jove*. Balaguer. Els pobles i la gent del seu entorn. Novel·la de passions i de costums. La fretura d'unes terres amb els seus afanys. L'educació, la indústria, la política localista i el viure de cada dia hi és desenvolupat amb la passió i els detalls d'un home submergit en la seva història:

"Aquell vespre la Roser no anà a passejar a la Banqueta, que era el lloc on es trobaven a l'estiu. Els jardins del Camps Elisis eren reservats als diumenges, que la tarda es feia més llarga."

Qualsevol que vulgui gaudir de la fluctuació del viure d'uns éssers dins un temps i un cercle determinats ha de llegir *La Vida d'en Joan Ventura*.

L'època actual

Si atrapeu la seva *Evocació de Lleida* la llegireu d'una tirada. Hi flueix l'amor, la història, l'art i els poemes. Assaig d'una claredat meravellosa. També el seu assaig *Evocació de Balaguer* mostra la reserva inesgotable que sadolla l'esperit del poeta: el Castell, el Sant Crist, Jaume el Dissortat i el riu d'aigua calmosa. Ho confessem. És un personatge que literàriament ens desborda. Darrerament ha publicat el *Diccionari de Poemes*, recull i estudi de totes les grans creacions poètiques catalanes conegudes.

5.

Hem deixat a part la humanitat d'en Xuriguera. Persona senzilla, amarada de classicisme, té, com a fita, el treball. Avui es dedica a traduccions i a la tasca de professorat. No fa escarafalls de cap mena ni es crea engonaments. Estig dels cercles on s'hi juga a travetes i a enveges. Dedica un temps al Butlletí del Centre corregint els defectes de redacció i col·laborant en el seu contingut amb articles sobre història i literatura. Els concurrents al "Cafè dels dissabtes" coneixen la seva erudició.

Ens sentim alleugerits en dedicar-li aquests mots. Lleida li haurà de reconèixer un dia la seva vàlua, el seu prestigi i l'aportació a la revalorització de l'esperit de les seves terres.

Des d'aquestes pàgines llancem la idea. Lleida deu un reconeixement a Joan B. Xuriguera. El Centre l'encapçala amb la publicació d'aquest treball, fent-lo una Figura Lleidatana.

Ramon Costafreda